

**ДВНЗ “ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.Я.ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ”**

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
проф. Шульгай А. Г.

“ _____ ” _____ року

РОБОЧА ПРОГРАМА

**дисципліна «ФІЛОСОФІЯ»
галузь знань 22 «ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я»,
спеціальність 222 «МЕДИЦИНА»
(другий магістерський рівень вищої освіти)
факультет медичний
навчальний рік 2016-2017**

Розробники: к.е.н., доцент кафедри філософії

та суспільних дисциплін Луців О.Р.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Схвалено на засіданні кафедри філософії та суспільних дисциплін

“31”серпня 2016 року протокол № 1

Завідувач кафедри, професор

І.М. Мельничук

© _____, 2016 рік

© _____, 2017 рік

**Тернопіль
2016**

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»	Нормативна	
	Спеціальність: 222 «МЕДИЦИНА»	Рік підготовки	
1-й		1-й	
Загальна кількість годин – 90	«МЕДИЦИНА»	Семестр	
		1-й	1-й
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Лекції	
		20 год.	20 год.
		Практичні	
		20 год.	20 год.
		Самостійна робота	
		50 год.	50 год.
		Вид контролю:	
Диф. залік	Диф. залік		

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунік
1	2	3	4	5
Інтегральна компетентність				
Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю				
Загальні компетентності				
1.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим	Знати способи аналізу, синтезу та подальшого сучасного навчання	Вміти проводити аналіз інформації, приймати обґрунтовані рішення, вміти придбати сучасні знання	Встановлювати відповідні зразки для досягнення цілей.
2	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях	Мати спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання.	Вміти розв'язувати складні задачі і проблеми, які виникають у професійній діяльності.	Зрозуміле і недвозначне донесення висновків, з'ясування, що обґрунтовують фахівців та нефахівців.
3.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	Мати глибокі знання із структури професійної діяльності.	Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань.	Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію у професійній діяльності
4	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації	Знати види та способи адаптації, принципи дії в новій ситуації	Вміти застосувати засоби саморегуляції, вміти пристосовуватися до нових ситуацій (обставин) життя та діяльності.	Встановлювати відповідні зразки для досягнення результату.
5.	Здатність приймати обґрунтовані рішення; працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії	Знати тактики та стратегії спілкування, закони та способи комунікативної поведінки	Вміти приймати обґрунтовані рішення, обирати способи та стратегії спілкування для забезпечення ефективної командної роботи	Використовувати стратегії спілкування; навички міжособистісної взаємодії
6	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватись іноземною мовою	Мати досконалі знання державної мови та базові знання іноземної мови	Вміти застосовувати знання державної мови, як усно так і письмово, вміти спілкуватись іноземною мовою.	Використовувати при фаховому діловому спілкуванні підготовці документів державну мову. Використовувати іноземну мову професійній діяльності

7	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	Мати глибокі знання в галузі інформаційних і комунікаційних технологій, що застосовуються у професійній діяльності	Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній галузі, що потребує оновлення та інтеграції знань.	Використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності
8.	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків	Знати обов'язки та шляхи виконання поставлених завдань	Вміти визначити мету та завдання бути наполегливим та сумлінним при виконання обов'язків	Встановлювати зв'язки між особистістю та обов'язками для ефективного виконання завдань
9	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо	Знати свої соціальні та громадські права та обов'язки	Формувати свою громадянську свідомість, вміти діяти відповідно до неї	Здатність до соціальної відповідальності
10.	Прагнення до збереження навколишнього середовища.	Знати проблеми збереження навколишнього середовища та шляхи його збереження	Вміти формувати вимоги до себе та оточуючих щодо збереження навколишнього середовища	Вносити пропозиції до відповідних органів та установ щодо заходів до збереження навколишнього середовища

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

1.	Здатність до збагачення світогляду майбутніх медиків знаннями про унікальну здатність людського мислення.	Мати спеціалізовані знання про світогляд та предмет філософії; особливості становища людини у світі та необхідність її самовизначення; відмінності між історичними типами світогляду; особливості історичного виникнення філософії.	Вміти аналізувати специфіку філософського осмислення світу та людини, на відміну від конкретно наукового їх розуміння. Вміння трактувати специфіку філософських понять у їх порівнянні з буденними та науково-медицині знаннями. Вміння інтерпретувати основні функції філософії. Вміння аналізувати зв'язок розвитку філософії зі світовою наукою, культурою, медициною.	Зрозуміти і адекватно донести висновки, пояснення щодо питання, що обґрунтовують фахівців та нефахівців.
2.	Здатність до інтерпретації сутності основ віровчень та культур, які впливають на фізичний та психологічний стан людини.	Мати спеціалізовані знання з філософії Стародавнього сходу (Індія, Китай); основних етапів розвитку античної філософії; космоцентризму ранньої філософії та антропоцентризму	Вміти аналізувати специфіку філософії Стародавнього Сходу; трактувати філософські вчення давньогрецьких філософів	Зрозуміти і адекватно донести висновки, пояснення щодо питання, що обґрунтовують

		грецької просвіти.		фахівців та нефахівців.
3.	Здатність усвідомити особливості середньовічного способу філософствування, причини та наслідки переходу від античного до середньовічного світобачення; роль середньовічної філософії в розвитку європейської культури.	Мати спеціалізовані знання про етапи розвитку філософії Середньовіччя в Західній Європі; філософію епохи Відродження: натурфілософські та соціально-політичні вчення.	Вміти аналізувати специфіку філософського вчення Середньовіччя; трактувати натурфілософські та соціально-політичні вчення	Зрозуміле і недвозначне донесення висновків, з пояснень щодо питання, що обґрунтовують фахівців та нефахівців.
4.	Здатність до врахування особливостей трансформаційних процесів європейського світогляду доби Нового часу та Просвітництва, усвідомлення ролі філософії цієї епохи у формуванні наукового пізнання, дискурсивного способу мислення, суспільно-політичних змін у Західній Європі.	Мати спеціалізовані знання про основні риси філософії Нового часу.	Вміти аналізувати специфіку філософського вчення Нового часу	Зрозуміле і недвозначне донесення висновків, з пояснень щодо питання, що обґрунтовують фахівців та нефахівців.
5.	Здатність до розкриття ролі та значення німецької класичної філософії як найвищого етапу розквіту західноєвропейського способу філософування епохи Модерну.	Мати спеціалізовані знання про особливості та духовний вплив німецької класичної філософії	Вміти трактувати вчення про етичні погляди І.Канта, діалектику та принцип історизму в філософії Г.Гегеля, антропологічний матеріалізм Л.Феєрбаха.	Зрозуміле і недвозначне донесення висновків, з пояснень щодо питання, що обґрунтовують фахівців та нефахівців.
6.	Здатність до розкриття особливостей та основних напрямків філософствування українських мислителів, показати місце та значення філософських пошуків у культурі українського народу	Мати спеціалізовані знання про загальну характеристику та особливості становлення і розвитку української філософії; особливості академічної філософії.	Вміти аналізувати філософську думку доби Київської Русі; трактувати вчення про український космізм та кордоцентризм.	Зрозуміле і недвозначне донесення висновків, з пояснень щодо питання, що обґрунтовують фахівців та нефахівців.
7.	Здатність розкрити сутність та особливості проблеми буття (онтології) в історико-філософській ретроспективі та	Мати спеціалізовані знання про філософський зміст проблеми буття, специфіку буття людини; особливості діалектики як концепції розвитку; основні	Вміти аналізувати принципи загального взаємозв'язку; трактувати категорії діалектики, їх природу, особливості, співвідношення	Зрозуміле і недвозначне донесення висновків, з пояснень щодо

	перспективі, показати місце метафізичних проблем серед інших напрямків філософського знання.	історичні форми діалектики.	з принципами та законами діалектики.	питання, що обґрунтовують фахівців та нефахівців.
8.	Здатність до обґрунтування поняття свідомість як філософську проблему, розкрити особливості людського пізнання як провідної форми освоєння світу людиною на сучасному етапі розвитку суспільства	Знати філософський зміст проблеми людської свідомості; специфіку побудови загальної теорії хвороби в сучасній медицині; особливості психотерапії як різновиду лікувальної діяльності; значення лікарської інтуїції в діагнозі.	Вміти аналізувати принципи загального взаємозв'язку; трактувати концепції свідомості в філософії, релігії та психології.	Зрозуміле і недвозначне донесення висновків, з пояснень що питання, що обґрунтовують фахівців та нефахівців.
9.	Здатність до обґрунтування засад гносеології як філософського вчення про пізнання.	Мати спеціалізовані знання про філософський зміст проблеми пізнання; специфіку побудови загальної теорії хвороби в сучасній медицині; особливості проблеми розуміння в пізнанні.	Вміти аналізувати принципи загального взаємозв'язку; трактувати істину та практику в науково-пізнавальному процесі.	Зрозуміле і недвозначне донесення висновків, з пояснень що питання, що обґрунтовують фахівців та нефахівців.
10.	Здатність до висвітлення основ філософської антропології як однієї з провідних галузей сучасного філософського знання, показати перспективи трансформаційних зрушень в цій галузі у зв'язку з переосмисленням концепту людини в сучасному інформаційному суспільстві.	Мати спеціалізовані знання про філософський зміст питань життя та смерті; специфіку проблема відчуження, свободи та відповідальності особистості; відповідальність лікаря; цінність людського буття.	Вміти аналізувати принципи загального взаємозв'язку; трактувати концепції походження людини; осмислити проблему співвідношення біологічного та соціального в людині та різні підходи до її вирішення	Зрозуміле і недвозначне донесення висновків, з пояснень що питання, що обґрунтовують фахівців та нефахівців.
11.	Здатність навчитися діяти відповідно до принципів моралі та враховувати національні та релігійні особливості пацієнтів; розвивати вміння аналізувати релігійні процеси і явища; виховувати толерантне ставлення до різноманітних форм релігійних вірувань, повагу до історичної минушини і досвіду поколінь.	Мати спеціалізовані знання про філософію релігії як особливий тип філософствування; богословсько-теологічні джерела конфесійної релігійної філософії; генезу позаконфесійної філософської теології та неконфесійного філософського релігієзнавства; основні категорії, поняття, терміни і дефініції, за допомогою яких здійснюється філософська рефлексія релігії; систему філософських уявлень в осмисленні природи та суті релігії, її структури, змісту та	Вміти застосовувати набуті теоретичні знання для аналізу проблем філософії релігії; самостійно аналізувати різноманітні питання з філософської проблематики дослідження феномену релігії; зокрема, розкривати зміст головних вчень, теорій, концепцій в галузі конфесійної релігійної філософії, позаконфесійної філософської теології та неконфесійного філософського	Зрозуміле і недвозначне донесення висновків, з пояснень що питання, що обґрунтовують фахівців та нефахівців.

		ролі у житті людини і суспільства;	релігієзнавства; оперувати при цьому засвоєним категоріально-понятійним та термінологічно-дефініційним апаратом філософської рефлексії.	
--	--	------------------------------------	---	--

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Програма з дисципліни «Філософія» для студентів вищих медичних навчальних закладів освіти України III-IV рівнів акредитації складена для спеціальності 222 «Медицина», галузі знань 22 «Охорона здоров'я», для освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» із кваліфікацією «Лікар».

Програма складена відповідно до навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр», відповідних кваліфікацій та спеціальностей у вищих навчальних закладах МОЗ України з урахуванням стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня підготовки здобувачів вищої освіти, примірних навчальних планів і робочих навчальних планів, обговорених і затверджених на засіданні Вченої Ради ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України» 31.05.2016 Протокол №18 та введених в дію наказом ректора по університету № 225 від 01.06 2016 р.

ФІЛОСОФІЯ як навчальна дисципліна :

а) базується на вивченні студентами інших гуманітарних дисциплін, особливо догматики, історії, сучасних концепцій природознавства;

б) забезпечує високий рівень вміння студента здійснювати рефлексію;

в) закладає студентам світоглядні та методологічні основи культури мислення.

Термін вивчення навчальної дисципліни «Філософія» здійснюється студентами на I курсі, в I семестрі.

3. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Філософія» впливає із цілей освітньої професійної програми підготовки випускників вищого медичного навчального закладу та визначається змістом тих системних знань та умінь, котрими повинен оволодіти лікар-спеціаліст. Знання, які студенти отримують із навчальної дисципліни, є нормативними для блоку дисциплін, що забезпечують природничо-наукову (*блок ПН*) і професійно-практичну (*блок ПП*) підготовку.

Вивчення філософії формує у студентів світоглядно-методологічну підготовку, навички інтелектуальної діяльності, які дозволять їм всебічно підходити до аналізу та розв'язання проблем майбутньої професійної діяльності. Виходячи з накопиченого історичного досвіду людства, вироблених методологічних принципів і спрямованості до безумовної цінності людської особистості, навчальна дисципліна «Філософія» сприяє формуванню в університеті освіченого спеціаліста, здатного працювати в умовах професійної мобільності, який вміє відійти від стереотипів і запропонувати нові ідеї і рішення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Філософія» студент повинен знати:

а) на ознайомчо-орієнтовному рівні:

- історичні типи і форми світогляду;
- методи і функції філософії;
- основне коло філософських проблем;
- історичні типи філософської рефлексії;
- основні напрями сучасної вітчизняної та світової філософії;
- видатних філософів минулого та сучасності;

б) на понятійно-аналітичному рівні:

- сутність основних філософських категорій;
- характерні риси та тенденції розвитку основних періодів історії філософії;
- основні теоретичні положення з онтології, феноменології, діалектики, філософії релігії, філософської антропології, гносеології.

в) на продуктивно-синтетичному рівні:

- процес становлення різних типів, рівнів, форм світогляду;
- механізми розвитку та взаємодії природних, соціальних та пізнавальних процесів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Філософія» студент повинен вміти:

а) на предметно-практичному рівні:

- виявляти свою світоглядну позицію;
- застосовувати набуті знання у процесі наукової та практичної (професійної) діяльності;
- добре орієнтуватися в першоджерелах та основній сучасній філософській літературі;

б) на предметно-розумовому рівні:

- логічно формулювати та обґрунтовувати свою світоглядну позицію;
- аналізувати проблеми та процеси, що пов'язані з суспільним життям;
- володіти прийомами ведення дискусій, полеміки, діалогу;

в) на продуктивно-синтетичному рівні:

- формувати власну позицію щодо актуальних проблем сучасності;
- здійснювати реферування необхідної літератури, першоджерел;
- здійснювати прогнози щодо подальшого розвитку правових, політичних, економічних та інших процесів;
- апріорно синтезувати набуті знання із фахових та гуманітарних дисциплін у цілісне світосприйняття та світорозуміння.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Філософія» студент повинен оволодіти навичками:

- аналізу суспільних проблем, демонстрування знання та розуміння основних фактів, концепцій, правил та теорій, пов'язаних з філософією ;
- моніторингу шляхом дослідження основних періодів історії філософії, систематичного записування та документування;
- оцінювати, інтерпретувати, знаходити відповідні рішення на основі аналізу та синтезу інформації та даних;
- комунікувати із колегами щодо наукових досягнень як на загальному рівні, так і на рівні спеціалістів, здатність робити презентації наукового матеріалу та аргументів, усні та письмові звіти для поінформованої аудиторії, обговорювати з нею наукові теми, ідеї, проблеми та шляхи їх вирішення;
- визначати та застосовувати науку про історичне минуле.

Схвалено на засіданні кафедри філософії та суспільних дисциплін

“31”серпня 2016 року протокол № 1

Завідувач кафедри, професор

І.М. Мельничук

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма дисципліни структурована на два розділи.

Розділ I. Історія філософської думки

Розділ II. Система філософії.

Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є:

- А) лекції;
- Б) практичні заняття (семінарські заняття);
- В) самостійна робота з студентами;
- Г) консультації.

Лекції охоплюють основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни, розкривають основні проблемні питання відповідних розділів дисципліни.

Практичні заняття (семінарські заняття) передбачають детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни з викладачем і формування вміння та навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань та вирішення ситуаційних задач.

Самостійна робота студентів передбачає оволодіння студентом навчальним матеріалом, а саме самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, а також передбачає підготовку до усіх видів контролю. Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять.

Консультації (індивідуальні або групові) проводяться з метою допомоги студентам розібратись та роз'яснити складні для самостійного осмислення питання, вирішити складні проблеми, які виникли при самостійному опрацюванні навчального матеріалу при підготовці до практичного заняття, підсумкового заняття або перед іспитом.

При вивченні дисципліни використовують адекватні методи навчання.

За джерелами знань використовують методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж; наочні – демонстрація, ілюстрація; практичні – практична робота, вирішення задач. За характером логіки пізнання використовуються методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний. За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

5. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

РОЗДІЛ I. ІСТОРІЯ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

Конкретні цілі:

Розглянути філософію в системі світоглядних знань про світ і людину, місце філософії в системі культури та науки, зв'язок філософії з медициною. Ознайомитися з специфікою філософського знання, основними проблемами філософії, головними напрями у філософії. Вивчити основні функції філософії, типи світогляду. Пізнати філософію Стародавнього світу, філософію Середньовіччя та доби Відродження. Ознайомитися з

філософією Нового Часу та класичною німецькою філософією. Вивчити кризу раціоналістичного мислення. Пізнати історію філософії України.

Навчитися аналізувати специфіку філософського осмислення світу та людини на відміну від конкретно наукового їх розуміння; трактувати специфіку розуміння філософських понять у їх порівнянні з буденними та науково-медичними; інтерпретувати основні положення вчень видатних представників культури України у контексті їх взаємозв'язку з філософськими ідеями; аналізувати зв'язок розвитку філософії України зі світовою наукою, культурою, медициною, оцінювати місце і роль українства у світовому культурно-філософському просторі.

Тема 1. Предмет філософії. Філософія та світогляд.

Предмет філософії. Основні теми філософських роздумів.

Головні напрями в філософії.

Функції філософського знання. Місце та роль філософії в сучасному світі.

Походження світогляду. Його структура та роль в житті людини.

Історичні типи світогляду.

Специфіка філософського світогляду і особливості філософського мислення.

Професійний світогляд медичного працівника.

Тема 2. Філософія Стародавнього світу.

Релігійно-філософські вчення Стародавньої Індії: джайнізм, чарвака, буддизм, йога. Зародження філософії у Стародавньому Китаї. Конфуціанство та даосизм.

Досократичний період античної філософії. Вчення про Мілетські школи. Стихійна діалектика Геракліта. Елейська школа про рух і спокій. Піфагорійський союз про числову структуру Космосу.

Вчення Протагора про людину як міру всіх речей.

Самопізнання та належне існування, за Сократом. Об'єктивний ідеалізм Платона.

Філософія Аристотеля. Атомізм Левкіппа-Демокрита.

Філософія елліністичної доби: стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм.

Тема 3. Філософія Середньовіччя та доби Відродження.

Розвиток християнства в Західній Європі. Апологетика та патристика. Августин Блаженний.

Схоластика. Суперечка про природу понять: реалізм та номіналізм. Фома Аквінський.

Ібн Сіна – лікар-енциклопедист.

Загальна характеристика та світоглядні основи епохи Відродження.

Натурфілософія Відродження: М.Коперник. Дж.Бруно. М.Кузанський. Г.Галілей. І.Кеплер.

Соціальна філософія Відродження: Н. Макіавелі. Утопічні вчення Т. Мора. Т. Мюнцера. Т. Кампанелли.

Тема 4. Філософія Нового часу. Німецька класична філософія.

Основні риси філософії Нового часу. Наукова революція XVII ст.

Вчення Ф.Бекона про метод та хиби розуму.

Вчення про субстанцію. Дуалізм та раціоналізм Р.Декарта. Пантеїзм Спінози. Його раціоналістична психологія і етика. Монадологія Г.Лейбніца.

Теорія пізнання та політичне вчення Дж.Локка.

Суб'єктивний ідеалізм Д.Берклі і Д.Юма.

Особливості та духовний вплив німецької класичної філософії. Теорія пізнання та етичне вчення І.Канта.

Філософська система та метод Гегеля.

Антропологічний матеріалізм Л.Фейєрбаха. Марксистська філософія: основні ідеї, положення і принципи.

Тема 5. Історія філософії України.

Становлення філософської думки в Київській Русі.

Києво-Могилянська академія і особливості філософських курсів професорів академії.

Українське Просвітництво. Г.С.Сковорода.

Проблема людини та нації в творчості Кирило-Мефодіївського товариства (М.Костомаров, В.Білозерський, П.Куліш).

Філософські погляди Т.Шевченка.

Соціально-філософські погляди Л.Українки, П.Грабовського, І.Франка, В.Антоновича, М.Грушевського та їх вплив на формування національної самосвідомості українського народу.

Український космізм (В.Вернадський, С.Подолінський, А.Холодний).

РОЗДІЛ II. СИСТЕМА ФІЛОСОФІЇ.

Конкретні цілі:

Розглянути філософський зміст проблеми буття та небуття. Ознайомитися з універсальними формами буття матерії, історичними формами діалектики. Взяти все про синергетику. Вивчити природу свідомості. Розглянути психотерапію як різновид лікувальної діяльності. Ознайомитися з сутністю пізнання як специфічного відношення між людиною та світом, роллю розуму і відчуття у пізнанні. Розглянути проблеми істини. Вивчити поняття філософської антропології, питання смерті та безсмертя. Ознайомитися з поняття «філософія релігії» та світовими релігіями, питаннями відкритості та доступності цих релігій для широкого загалу.

Навчитися визначати специфіку філософського осягнення дійсності, методологічну роль філософії; аналізувати історію та внутрішню логіку розвитку філософських ідей, їх співвідношення.

Тема 6. Онтологія.

Смисл і вимоги філософської проблеми буття.

Сутність, структурні рівні і форми буття.

Буття матеріального. Матерія та рух. Рух та розвиток.

Простір та час. Субстанціальна та реляційна концепції простору часу.

Специфіка людського буття. Життя та смерть. Евтаназія.

Проблема єдності світу та її вирішення в історії філософії.

Тема 7. Свідомість як філософська проблема.

Проблема свідомості у філософії. Генезис свідомості та її сутність.

Проблема онтологічного статусу свідомості та її суттєві ознаки.

Проблема походження свідомості.

Ідеальний статус буття свідомості. Свідомість і мова.

Структура свідомості та її основні функції.

Тема 8. Гносеологія.

Проблема пізнання в історико-філософському контексті.

Сутність та структура пізнавального процесу. Суб'єкт та об'єкт пізнання. Самопізнання.

Особливості, рівні, форми та методи наукового пізнання.

Творчість та інтуїція.

Істина та практика в науково-пізнавальному процесі. Медичний діагноз як специфічний прояв істини.

Тема 9. Філософська антропологія.

Проблема людини в історії філософії.

Сутність людини і сенс її життя.

Проблема відчуження, свободи та відповідальності особистості. Відповідальність лікаря.

Цінність людського буття. Їх природа і види.

Життя та смерть в духовному досвіді людини.

Тема 10. Філософія релігії.

Суть та форми філософії релігії.

Етична філософія релігії.

Психологія релігії.

Географія та історія релігії.

Феноменологія релігії.

6. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Лекції	Практичні заняття/ семінарські заняття	Самостійна робота студента	ІРС
I СЕМЕСТР				
Розділ I. Історія філософської думки				
1. Предмет філософії. Філософія та світогляд.	2	2	4	-
2. Філософія Стародавнього світу.	2	2	4	-
3. Філософія Середньовіччя та доби Відродження.	2	2	6	-
4. Філософія Нового часу. Німецька класична філософія.	2	2	4	-
5. Історія філософії України.	2	2	6	-
Всього (розділ I):	10	10	24	-
Розділ II. Система філософії				
6. Онтологія.	2	2	6	-
7. Свідомість як філософська проблема.	2	2	4	-
8. Гносеологія.	2	2	6	-
9. Філософська антропологія.	2	2	4	-
10. Філософія релігії.	2	2	6	-
Всього (розділ II):	10	10	26	-
ВСЬОГО ГОДИН:	20	20	50	-

7. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Номер лекції	Тема лекції	К-сть годин
Розділ I. Історія філософської думки		
1.	Предмет філософії. Філософія та світогляд.	2
2.	Філософія Стародавнього світу.	2
3.	Філософія Середньовіччя та доби Відродження.	2
4.	Філософія Нового часу. Німецька класична філософія.	2
5.	Історія філософії України.	2
Розділ II. Система філософії		
6.	Онтологія.	2
7.	Свідомість як філософська проблема.	2
8.	Гносеологія.	2
9.	Філософська антропологія.	2
10.	Філософія релігії.	2
РАЗОМ:		20

8. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Номер практичного заняття	Тема практичного заняття	К-сть годин
Розділ I. Історія філософської думки		
1.	Предмет філософії. Філософія та світогляд.	2
2.	Філософія Стародавнього світу.	2
3.	Філософія Середньовіччя та доби Відродження.	2
4.	Філософія Нового часу. Німецька класична філософія.	2
5.	Історія філософії України.	2
Розділ II. Система філософії		
6.	Онтологія.	2
7.	Свідомість як філософська проблема.	2
8.	Гносеологія.	2
9.	Філософська антропологія.	2
10.	Філософія релігії.	2
РАЗОМ:		20

9. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Розділ 1. Історія філософської думки		
1	Філософські школи Древньої Греції.	4
2	Апологетика, патристика, схоластика у середньовічній філософії.	4
3	Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту.	6
4	Проблема людини у філософії Просвітництва.	4
5	Розробка філософських проблем у сучасній Україні.	6
Розділ 2. Система філософії.		
6	Свідомість і мозок.	6
7	Медичний діагноз як специфічний прояв істини.	4
8	Проблема людини та сенсу її життя в філософії, релігії та медицині.	6
9	Гідність людини.	4
10	Світові релігійні неорухи, секти, вчення.	6
РАЗОМ		50

10. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ РОБІТ – не передбачено

11. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ – не передбачено

12. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАНЯТТЯ – не передбачено

13. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК, ВНЕСЕНИХ У МАТРИКУЛИ
– не передбачено

**14. ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ
ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА (ІРС):**

1. Складання філософських кросвордів із відповідних розділів навчальної дисципліни.
2. Участь у роботі студентського наукового гуртка та виступи на наукових форумах.
3. Участь у студентській олімпіаді з навчальної дисципліни.
4. Виготовлення ламінованих таблиць з відповідних тем розділів дисципліни.
5. Підбір відео та аудіо матеріалів із розділів навчальної дисципліни.
6. Опрацювання першоджерел та оригіналів творів філософів.

15. МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

При оцінюванні студентів приділяється перевага стандартизованим методам контролю:

- тестування (усне, письмове, комп'ютерне);
- структуровані письмові роботи;
- структурований контроль практичних навичок;
- контроль виконання практичної роботи;
- усне опитування;
- усна співбесіда.

Форми контролю:

Попередній (вхідний) контроль слугує засобом виявлення наявного рівня знань студентів для використання їх викладачем на практичному занятті як орієнтування у складності матеріалу. Проводиться з метою оцінки міцності знань та з метою визначення ступеня сприйняття нового навчального матеріалу.

Поточний контроль – контроль самостійної роботи студентів щодо вивчення навчальних матеріалів. Здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість засвоєння матеріалу, що вивчається. На всіх практичних заняттях застосовується об'єктивний контроль теоретичної підготовки та засвоєння практичних навичок із метою перевірки підготовленості студента до заняття. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота студента щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння навчальних матеріалів, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

Рубіжний (тематичний) контроль засвоєння розділу (підрозділу) відбувається по завершенню вивчення блоку відповідних тем шляхом тестування та/або усної співбесіди та/або виконання структурованих завдань. Тематичний контроль є показником якості вивчення тем розділів дисципліни та засвоєння студентами практичних навичок, а також пов'язаних із цим пізнавальних, методичних, психологічних і організаційних якостей студентів. Проводиться на спеціально відведеному – підсумковому – занятті.

Проміжний контроль - полягає в оцінці засвоєння студентами навчального матеріалу на підставі виконання ним певних видів робіт на практичних (семінарських) заняттях за певний період. Проводиться у формі семестрового заліку на останньому практичному (семінарському) занятті в семестрі.

Підсумковий контроль здійснює контролюючу функцію, проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньо-кваліфікаційному рівні або на окремих його завершених етапах. Проводиться у формі заліку, диференційованого заліку або іспиту з метою встановлення змісту знань студентів за обсягом, якістю та глибиною, а також вміннями застосувати їх у практичній діяльності. Під час підсумкового контролю враховуються результати складання задачі усіх видів навчальної роботи згідно із структурою робочої програми.

ПРИМІТКА: Кафедра визначає форми контролю відповідно до навчального плану з дисципліни.

ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ ПО ЗАВЕРШЕННЮ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Оцінка з дисципліни визначається як сума кількості балів поточної успішності, що складає 60% загальної оцінки з дисципліни, та оцінки, отриманої на іспиті, що складає 40% загальної оцінки з дисципліни.

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати при вивченні дисципліни становить 200 балів, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів, за екзаменаційний підсумковий контроль (іспит) – 80 балів.

Бали з дисципліни конвертуються у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями:

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за 4-бальною шкалою
170-200 балів	5 – відмінно
140-179 балів	4– добре
101-139 балів	3 – задовільно
100 балів і менше	2– незадовільно

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ УСПІШНОСТІ

Оцінювання поточної успішності проводиться шляхом підрахунку середнього балу поточної успішності по завершенню вивчення дисципліни. При цьому заокруглення ОЦІНКИ здійснюється за схемою: в діапазоні від 0 до 0,24 заокруглюється до меншої одиниці; в діапазоні від 0,25 до 0,74 заокруглюється до 0,5; в діапазоні від 0,75 до 0,99 заокруглюється до більшої одиниці.

Переведення оцінок за поточну успішність з 12-ти бальної шкали у 120-ти бальну шкалу здійснюється наступним чином:

Рейтингова 12-ти бальна шкала	Шкала оцінювання поточної успішності
4	66
4,5	69
5	72
5,5	75
6	78
6,5	81
7	84
7,5	87
8	90
8,5	93
9	96
9,5	99
10	102
10,5	105
11	108
11,5	111
12	114

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни з додаванням балів за індивідуальну роботу студента (ІРС), становить 120 балів.

Схвалено на засіданні кафедри філософії та суспільних дисциплін

“31”серпня 2016 року протокол № 1

Завідувач кафедри, професор

І.М. Мельничук

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРАКТИЧНОГО (СЕМІНАРСЬКОГО) ЗАНЯТТЯ

Оцінювання поточної успішності проводиться за дванадцятибальною рейтинговою шкалою.

Оцінка за практичне заняття вважається позитивною, якщо вона становить 4,0 і більше балів. При цьому враховуються всі види робіт, передбачені методичною вказівкою для студентів при вивченні теми практичного (семінарського) заняття.

Бали	Критерії оцінювання
1	Виставляється у тих випадках, коли студент не розкриває зміст навчального матеріалу, не виконав практичної роботи, не оформив протокол.
2	Виставляється студенту, коли він погано орієнтується в навчальному матеріалі, що виявляється шляхом пропонування йому додаткових запитань, виявляє незнання змісту виконання практичної роботи.
3	Виставляється студенту, коли він фрагментарно розкриває зміст навчального матеріалу, допускає грубі помилки у визначенні понять та при використанні термінології, виконав практичну роботу, частково оформив протокол.
4	Виставляється, коли студент орієнтується в основному матеріалі, але не може самостійно і послідовно сформулювати відповідь, спонукаючи викладача пропонувати йому навідні питання, фрагментарно виконав практичну роботу.
5	Виставляється студенту, коли він фрагментарно розкриває зміст навчального матеріалу, показує початкову уяву про предмет вивчення, виконав практичне завдання не до кінця.
6	Виставляється студенту, коли він відтворює основний навчальний матеріал, але при його викладенні допускає суттєві помилки, наводить прості приклади, визначення біологічних понять недостатні, характеризує загальні ознаки біологічних об'єктів, недооформив протокол заняття.
7	Виставляється студенту у випадку, коли він розкриває основний зміст навчального матеріалу; допускає незначні порушення у послідовності викладення матеріалу, при використанні наукових понять та біологічних термінів, нечітко формулює висновки, орієнтується в методиці виконання практичної роботи, виконав її не в повному обсязі.
8	Виставляється у випадку, коли студент розкриває основний зміст навчального матеріалу; дає неповні визначення понять; допускає неточності при використанні наукових термінів, нечітко формулює висновки, виконав практичну роботу, але допустив незначні помилки під час проведення дослідження.
9	Виставляється студенту, коли він розкриває основний зміст навчального матеріалу; дає повні визначення біологічних понять та термінів, допускаючи незначні порушення у послідовності викладення, самостійно, зі знанням методики виконав практичну роботу, але допустив неточності у послідовності проведення роботи.
10	Виставляється у тих випадках, коли студент виявляє повне знання фактичного матеріалу, вміє аналізувати, оцінювати та розкривати суть біологічних явищ і процесів; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; логічно будувати висновки, оформив протокол практичного заняття, допускаючи незначні помилки при застосуванні наукових термінів і понять.
11	Виставляється студенту, коли він показує глибокі, міцні та системні знання в об'ємі навчальної програми, безпомилково відповідає на всі запитання, обґрунтовано формулює висновки, використовуючи матеріали, що виносяться на самостійну роботу студента, грамотно і послідовно, зі знанням методики, виконав практичну роботу; в повному об'ємі оформив протокол практичного заняття, правильно застосовуючи наукові терміни та поняття.
12	Виставляється студенту, коли він самостійно, грамотно і послідовно, з вичерпною повнотою, використовуючи дані додаткової літератури, відповів на запитання з проявом вміння характеризувати різноманітні біологічні явища та процеси; чітко та правильно дає визначення та розкриває зміст

	наукових термінів і понять, самостійно та правильно виконав практичну роботу, без помилок оформив протокол практичного заняття.
--	---

Схвалено на засіданні кафедри філософії та суспільних дисциплін

“31”серпня 2016 року протокол № 1

Завідувач кафедри, професор

І.М. Мельничук

ПРИМІТКА: Кафедра визначає критерії оцінювання відповідно до змісту робочої програми з дисципліни. Даний документ має бути представлений на інформаційному стенді кафедри.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (ІРС)**

Бали	Критерії оцінювання
1	ПІДБІР ДВОХ ВІДЕО МАТЕРІАЛІВ ІЗ РОЗДІЛІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. або ПІДБІР ДВОХ АУДІО МАТЕРІАЛІВ ІЗ РОЗДІЛІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.
2	ВИГОТОВЛЕННЯ ЛАМІНОВАНОЇ ТАБЛИЦІ З ВІДПОВІДНИХ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ. або ВИСТУП НА ЗАСІДАННІ СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВОГО ГУРТКА.
3	УЧАСТЬ У СТУДЕНТСЬКІЙ ОЛІМПІАДІ З ДИСЦИПЛІНИ. або РОБОТА НА СТУДЕНТСЬКОМУ НАУКОВОМУ ФОРУМІ У ВИГЛЯДІ ПУБЛІКАЦІЇ ТЕЗ.
4	СКЛАДАННЯ ФІЛОСОФСЬКОГО КРОСВОРДУ. або РОБОТА НА СТУДЕНТСЬКОМУ НАУКОВОМУ ФОРУМІ У ВИГЛЯДІ СТЕНДОВОЇ ДОПОВІДІ.
5	ОПРАЦЮВАННЯ ПЕРШОДЖЕРЕЛ ТА ОРИГІНАЛІВ ТВОРІВ ФІЛОСОФІВ або РОБОТА НА СТУДЕНТСЬКОМУ НАУКОВОМУ ФОРУМІ У ВИГЛЯДІ УСНОЇ ДОПОВІДІ.
6	ПРИЗОВЕ МІСЦЕ ЗА УЧАСТЬ У СТУДЕНТСЬКІЙ ОЛІМПІАДІ З ДИСЦИПЛІНИ. або ПРИЗОВЕ МІСЦЕ ЗА УЧАСТЬ У РОБОТІ НАУКОВОГО ФОРУМА.

Примітка: якщо студент приймає участь у двох і більше видах індивідуальної роботи, йому зараховуються бали лише за один вид роботи на його вибір. Даний документ має бути представлений на інформаційному стенді кафедри.

Схвалено на засіданні кафедри філософії та суспільних дисциплін

“31”серпня 2016 року протокол № 1

Завідувач кафедри, професор

І.М. Мельничук

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАВДАННЯ

Бали	Критерії оцінювання
0	Виставляється, коли студент виявляє повне незнання змісту виконання роботи.
1 - 3	Виставляється, коли студент частково виявляє знання змісту виконання роботи.
4 - 6	Виставляється студенту, коли він погано орієнтується у методиці виконання роботи, виконав її в неповному обсязі, допускаючи грубі помилки під час проведення досліджень.
7 - 9	Виставляється студенту, коли він самостійно, зі знанням методики виконав практичну роботу, але допустив неточності у послідовності проведення роботи.
10 - 12	Виставляється, коли студент самостійно, грамотно і послідовно, зі знанням методики, виконав практичну роботу, правильно застосовуючи наукові терміни та поняття.

Примітка: за недооформлені протоколи практичних занять з дисципліни від загальної кількості балів за практичне завдання віднімається 3,0 бали.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Бали	Критерії оцінювання
1	Виставляється у тих випадках, коли студент не розкриває зміст навчального матеріалу.
2	Виставляється студенту, коли він погано орієнтується в навчальному матеріалі, що виявляється шляхом пропонування йому додаткових запитань.
3	Виставляється студенту, коли він фрагментарно розкриває зміст навчального матеріалу, допускає грубі помилки у визначенні понять та при використанні термінології.
4	Виставляється, коли студент орієнтується в основному матеріалі, але не може самостійно і послідовно сформулювати відповідь, спонукаючи викладача пропонувати йому навідні питання.
5	Виставляється студенту, коли він фрагментарно розкриває зміст навчального матеріалу, показує початкову уяву про предмет вивчення.
6	Виставляється студенту, коли він відтворює основний навчальний матеріал, але при його викладенні допускає суттєві помилки, наводить прості приклади, визначення філософських понять недостатні, характеризує загальні ознаки.
7	Виставляється студенту у випадку, коли він розкриває основний зміст навчального матеріалу; допускає незначні порушення у послідовності викладення матеріалу, при використанні наукових понять та філософських термінів, нечітко формулює висновки.
8	Виставляється у випадку, коли студент розкриває основний зміст навчального матеріалу; дає неповні визначення понять; допускає неточності при використанні наукових термінів, нечітко формулює висновки.
9	Виставляється студенту, коли він розкриває основний зміст навчального матеріалу; дає повні визначення філософських понять та термінів, допускаючи незначні порушення у послідовності викладення.
10	Виставляється у тих випадках, коли студент виявляє повне знання фактичного матеріалу, вміє аналізувати, оцінювати та розкривати суть філософських явищ і процесів; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; логічно будувати висновки.
11	Виставляється студенту, коли він показує глибокі, міцні та системні знання в об'ємі навчальної програми, безпомилково відповідає на всі запитання, обґрунтовано формулює висновки, використовуючи матеріали, що виносяться на самостійну роботу студента.
12	Виставляється студенту, коли він самостійно, грамотно і послідовно, з вичерпною повнотою, використовуючи дані додаткової літератури, відповів на запитання з проявом вміння характеризувати різноманітні філософські явища та процеси; чітко та правильно дає визначення та розкриває зміст наукових термінів і понять.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПИСЬМОВОГО ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ

Оцінювання знань студентів і переведення результатів засвоєння отриманих знань здійснюється за наступною шкалою:

Кількість правильних відповідей при складанні тестових завдань у ННВ незалежного тестування знань студентів	Кількість балів, що виставляється студенту
1-24	Не склав
25, 26	38
27	39
28	40
29	41
30	42
31	43
32	44
33	45
34	46
35	47
36	48
37	49
38	50
39	51
40	52
41	53
42	54
43	55
44	56
45	57
46	58
47	59
48	60

Схвалено на засіданні кафедри філософії та суспільних дисциплін

“31”серпня 2016 року протокол № 1

Завідувач кафедри, професор

І.М. Мельничук

19. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

БАЗОВА (ОСНОВНА):

1. Бичко І.В., Бойченко І.В., Бойченко М.І., Бузький М.П., Табачковський В.Г. Філософія: Підручник для студентів вищих закладів освіти.-Київ: Либідь, 2001.- 406 с.
2. Данильян О.Г., Тараненко В.М. Основи філософії: На вч. посіб. – Х.: Право, 2003. – 352 с.
3. Пазенок В.С. Філософія: навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2008. – 280 с.
4. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. – 4-те видання, стереотипне. – Львів: «Новий світ – 2000», 2006. – 506 с.
5. Присухін С.І. Філософія: Навчальний посібник. – У 2 ч. – Ч.І. Історія світової та української філософії у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях. – К.: КНЕУ, 2006. – 208 с
6. Філософія: Навчальний посібник. За ред. І.Ф.Надольного. – Київ: Вікар, 2002. – 584 с.
7. Філософія. Підручник для студентів-медиків // За ред. М.В.Попова, О.О.Закордонця. – К., 2005.
8. Черній А.М. Філософія: навчальний посібник для самостійної роботи студента / А.М.Черній. – К.: Академвидав, 2011. – 392 с. (Серія «САМ!»).

ДОПОМІЖНА:

1. Августин. Сповідь / Святий Августин; [пер. з лат. Ю.Мушака]. – К.: Основи, 2008. – 319 с.
2. Антология мировой философии: [в 4 т.] / [ред.-сост. В.В.Соколов]. – М.: Мысль, 1969. – (Серия «Философское наследие»). – Т.1. Ч.1. – 1969. – 576с.
3. Аристотель. Метафизика / Аристотель. Сочинения: в 4-х т. – М., 1983. – Т.1.
4. Арістотель. Нікомахова етика / Арістотель; [пер. з давньогр. В.Ставнюка]. – К.: Аквілон-Плюс, 2002. – 480 с.
5. Бичко І.В. та ін. Історія філософії: Підручник для студентів вищих закладів освіти.- Київ: Либідь, 2001.
6. Габермас Ю. Інший шлях із філософії суб'єкта: альтернатива комунікативного та суб'єктоцентрованого розуму / Юрген Габермас. Філософський дискурс Модерну; [пер. з нім. В.М. Купліна]. – К.:Четверта хвиля, 2001. – С. 287 – 318.
7. Гадамер Г.-Г. Істина і метод / Ганс-Георг Гадамер; [пер. з нім. О.Мокровольського]. – К.: Юніверс, 2000. Т.1: Герменевтика І: Основи філософської герменевтики. – 474 с.
8. Гегель Г. В. Ф. Основи філософії права, або Природне право і державознавство / Георг Вільгельм Фрідріх Гегель; [пер. з нім. Р.Осадчука, М.Кушніра]. – К.: Юніверс, 2000. – 336 с.
9. Гегель Г. В. Ф. Феноменологія духу / Георг Вільгельм Фрідріх Гегель; [пер. з нім. П.Тарашука]. – К.:Основи, 2004. – 548 с.
10. Гоббс Т. Левіафан / Томас Гоббс; [пер. з англ. Р.Димерця та ін.] – К.: Дух і літера, 2000. – 606 с.
11. Гоббс Т. Философские основания учения о гражданине / Томас Гоббс; [пер. с англ., отв. Ю. Хацкевич]. – Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2001. – 304 с.
12. Головка Б.А. Філософська антропологія: Навчальний посібник. – К: ІЗМН, 1997. – 240 с.
13. Горський В.С. Історія української філософії: Курс лекцій.- Київ: Наукова думка, 1996.- 286 с.
14. Гуссерль Э. Картезианские размышления [Електронний ресурс]: [пер. с нем. Д.В. Складнева]. – Режим доступу: <http://www.lib.vsu.ru/elib/philosophy/b468.htm>. – Назва з екрану.

15. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология / Эдмунд Гуссерль. Философия как строгая наука; [пер. с нем. сост., подгот. текста и примеч. О.А.Сердюкова]. – Новочеркасск: САГУНА, 1994. – С. 49 – 100.
16. Декарт Р. Первоначала философии / Рене Декарт. Сочинения в 2-х т.; [пер. с лат. С.Я.Шейнман-Топштейн]. – М.: Мысль. – 1989. – (Серия «Философское наследие»; Т.106). – Т.1. – 1989. – С. 297 – 422.
17. Декарт Р. Разыскание истины посредством естественного света / Рене Декарт. Сочинения в 2-х т.; [пер. с лат. С.Я.Шейнман-Топштейн]. – М.: Мысль, 1989. – (Серия «Философское наследие»; Т.106). Т.1. – 1989. – С. 154 – 178.
18. Ермоленко А.Н. Этика ответственности и социальное бытие человека / Анатолий Николаевич Ермоленко. – К.: Наукова думка, 1994. – 200 с.
19. Ермоленко А.М. Комунікативна практична філософія / Анатолий Миколайович Ермоленко. – К.: Лібра, 1999. – 488 с.
20. Історія філософії на Україні.- У 3 т.- Т. 1// В.М. Нічик, В.С. Горський, М.В.Попович, Б.О.Лобовик, В.О. Зоц.- Київ: Наукова думка, 1987.- 399 с.
21. Кант І. Критика практичного розуму / Імануїл Кант; [пер. з нім., прим. та післямова І.Бурковського; наук. ред. А.Єрмоленко]. – К.: Юніверс, 2004. – 240 с.
22. Кант И. Основы метафизики нравственности / Иммануил Кант. Сочинения в шести томах; [пер. с нем. Б.А. Фохта; под общ. ред. В.Ф. Асмуса, А.В. Гулыги, Т.И. Ойзермана]. – М.: Мысль. – (Серия «Философское наследие»). Т.4. Ч.1. [ред. 4-го т. В.Ф. Асмус]. – 1965. – С. 219 – 325.
23. Кастельс, М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Мануэль Кастельс; [пер. с англ. Б.Э.Верпаховского и др.]. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
24. Козловски П. Культура постмодерна: общественно-культурные последствия технического развития / Питер Козловски; [пер. с нем. Л.В.Федоровой, М.Н.Грецкого и др.]. – М.: Республика, 1997. – 240 с. – (Философия на пороге нового тысячелетия).
25. Лейбниц Г.В. Монадология / Готфрид Вильгельм Лейбниц. Сочинения в 4-х т. – М.: Мысль. – (Серия «Философское наследие»; Т.84). - Т.1. [пер. с фр. Е.Н.Боброва, ред. тома В.В.Соколов]. – 1982. – С. 413 – 429.
26. Лой А.Н. Социально-историческое содержание категорий «Время» и «Пространство» / Анатолий Николаевич Лой. – К.: Наукова думка, 1978. – 135 с.
27. Локк Д. Два трактата про врядування / Джон Локк; [пер. з англ. О. Тереха, Р.Димерця]. – К.: Основи, 2001. – 265 с.
28. Лосев А.Ф. Очерки античного символизма и мифологии / А.Ф.Лосев. – М.: Мысль, 1993. – 959 с.
29. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: Онтологія людини.- Київ: Абрис, 1995.- 335 с.
30. Ніцше Ф. Так казав Заратустра / Фридрих Ніцше. Жадання влади; [пер. з нім. А.Онишка, П.Таращука]. – К.: Основи, 2003. – С. 7 – 342.
31. Огородник І.В., Русин М.Ю. Українська філософія в іменах: Навчальний посібник.- Київ: Либідь, 1997.- 327 с.
32. Платон. Держава / Платон; [пер. з давньогр. Д.Коваль]. – 2-е вид. – К.: Основи, 2005. – 335с.
33. Платон. Тимей / Платон. Сочинения. В 3-х т.; [пер с древнегреч.; ред. переводов С.Я. Шейнман-Топштейн; под общ. ред. А.Ф. Лосева и В.Ф. Асмуса]. – М.: Мысль. – (Серия «Философское наследие»). Т.3. Ч.1. [ред. тома В.Ф. Асмус]. – 1971. – С. 455 – 542.
34. Платон. Федр / Платон. Діалоги; [пер. з давньогр. Й. Кобіва]. – К.: Основи, 1999. – С. 293-339.
35. Риккерт Г. О понятии философии / Генрих Риккерт. Философия жизни; [пер. с нем. Е.С.Берловича, И.Я.Колубовского]. – К.: Ника-Центр, 1998. – С. 448 – 483.
36. Римские стоики: Сенека, Эпиктет, Марк Аврелий; [пер. с лат.; вступит. ст., сост., подгот. текста В.В. Сапова]. – М.: Республика, 1995. – 463 с. – (Серия «Библиотека этической мысли»).

37. Сартр Ж.-П. Буття та ніщо: Нарис феноменологічної онтології / Жан- Поль Сартр; [пер. з фр. В.Ляха, П.Таращука]. – К.: Основи, 2001. – 845 с.
38. Сковорода Г. Повне зібрання творів; [пер. із староукр. В.Шевчука]. У 2- х т. – К.: Наукова думка, 1973. – Т.1. – С.151 – 188.
39. Спиноза Б. Избранные произведения. Бенедикт Спиноза. Сочинения в 2- х т. [пер. с гол. под ред. А.И.Рубина; общ. ред. В.В.Соколова]. – М.: Гос. издательство полит. литературы, 1957. Т.1. – 1957. – 630 с.
40. Філософський словник соціальних термінів [упорядники В.П.Андрущенко, М.І.Бойченко, М.І.Михальченко]. – Х: Корвін, 2002. – 672 с.
41. Філософський енциклопедичний словник [укладач В.І. Шинкарук]. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
42. Фройд З. Вступ до психоаналізу / Зігмунд Фройд; [пер. з нім. П.Таращука]. – К.: Основи, 1998. – 709 с.
43. Хайдеггер М. Бытие и время / Мартин Хайдеггер; [пер. с нем. В.В.Бибихина]. – 2-е изд., испр. – СПб.: Наука, 2002. – 452 с. – (Серия «Слово о сущем»; Т.39).
44. Чижевський Дмитро. Нариси з історії філософії на Україні.- Київ: Орій, 1992.- 229 с.
45. Шелер М. Избранные произведения / Макс Шелер; [пер. с нем. А.В.Денежкина, А.Н.Малинкина, А.Ф. Филлипова]. – М.: Гнозис, 1994. – 490 с.
46. Юркевич П. Философские произведения / Памфил Данилович Юркевич. – М.: Правда, 1990. – 670 с. (Из истории отечественной философской мысли).

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Сайт Українського філософського фонду <http://www.philosophy.ua>
2. Сайт «Ізборник» — Історія України ІХ-ХVІІІ ст.: першоджерела та інтерпретації (електронна бібліотека давньої української літератури та розвідок з політології) <http://litopys.org.ua>